

Πῶς ἐτέλεσε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν «θείαν Εὐχαριστίαν» εἰς τὸν Μυστικὸν Δείπνον, μυστικῶς ἢ εἰς ἐπήκοον;

Παν. Δ. Παπαδημητρίου, 2/12/2020

Ὁ ἡγαπημένος Μαθητής, ὁ Θεολόγος, ὁ Εὐαγγελιστής καὶ Ἀπόστολος Ἰωάννης, ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του μετὰ τῶν ἄλλων τριῶν Εὐαγγελιστῶν περὶ τὸ 90 μ.Χ.. Ἐνὼ ἀναφέρει ἐπιγραμματικὰ τὸν Μυστικὸν Δείπνον (κεφ. ιγ'), παραλείπει τὴν διήγησιν τῆς «Εὐχαριστίας», τὴν ὁποίαν ἀναφέρουν οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς Εὐαγγελιστὲς Ματθαῖος, Μάρκος καὶ Λουκᾶς. Γιά ποιὸν λόγον παραλείπει τὴν «Εὐχαριστία»; Δὲν γνωρίζουμε, καὶ εἰκασίες δὲν θὰ κάνουμε, αὐτὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ.

Στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἀναφέρεται στό κς' 26-28: «26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· 27 καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πῖετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· 28 τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Στὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον ἀναφέρεται στό ιδ' 22-24: «22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. 23 καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον».

Στὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ἀναφέρεται στό κβ' 17-20: «17 καὶ δεξάμενος τὸ ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπε· λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς· 18 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ. 19 καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. 20 ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνήσαι λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον».

Τὴν σήμερον, δυστυχῶς, ὑπάρχει ἰσχυρότερο ἀπὸ ποτὲ «ρέϋμα» στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, κεκαλυμμένον μὲν, ἐμφανές δέ, ὑπὲρ τῆς υἰοθετήσεως τῶν νεωτερισμῶν τῆς Β' Βατικάνειας Συνόδου, εἷς ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ κατάργησις τῆς μυστικῆς (ἥτοι τῆς μὴ εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ) ἀναγνώσεως τῶν Μυστικῶν Εὐχῶν τῆς Θείας Λειτουργίας. Προφανῶς, τὸ ρέϋμα αὐτὸ παρασύρει καὶ πάρα πολλοὺς ἐν ἀγνοίᾳ τους.

Πρὸ εἰκοσαετίας δὲν ἦταν ἔτσι ὁμως τὰ πράγματα. Ἕνας, ἐκ τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ἐκφώνου ἀναγνώσεως τῶν Εὐχῶν, ὁ μακαριστὸς Φουντούλης (μαθητὴς τοῦ ἐπίσης ὑποστηρικτοῦ καὶ πρωτοπόρου μακαριστοῦ Τρεμπέλα¹), ἀναφέρει γιὰ τὴν ἐπικρατοῦσα τότε τάξη στὴν Ἐκκλησία: «Ἔχει ὁμως δημιουργηθεῖ ἀπὸ αἰώνων παράδοση ὡς πρὸς τὴ μυστικῶς ἀνάγνωση τῶν Εὐχῶν καὶ αὐτὴ σήμερα εἶναι ἡ γενικῶς κρατοῦσα σ' ὅλη τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία τάξη»².

Χρησιμοποιεῖται σήμερον, ἡ ἀνωτέρω ἀναφορὰ τῶν Εὐαγγελιστῶν στὴν «εὐχαριστία» στὸν Μυστικὸν Δείπνον, καὶ ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ «εὐχαριστία» ἔγινε εἰς ἐπήκοον τῶν μαθητῶν, καὶ μετὰ χρησιμοποιοῦνται ἐδάφια ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ βγαίνει τὸ ὅλως αὐθαίρετο συμπέρασμα ὅτι «ἡ Κ.Δ. μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ἔκφωνου τρόπου ἀναγνώσεως ὅχι μόνο τῶν Εὐχῶν ἀλλὰ καὶ (γενικὰ) τῶν ἱερῶν κειμένων»³.

Ἀπὸ τὶς Πράξεις καὶ τὶς Ἐπιστολές, χρησιμοποιοῦνται τὰ ἐξῆς³:

Πράξεις β' 42: «42 ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς». Ἐδὼ δὲν γίνεται καμία ἀναφορὰ σὲ τρόπο ἀναγνώσεως τῶν Εὐχῶν.

Πράξεις δ' 24-30: «24 οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦσαν φωνὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶπον· Δέσποτα, σὺ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, 25 ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ παιδός σου εἰπών· ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; 26 παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. 27 συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ, 28 ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι· 29 καὶ τὰ νῦν, Κύριε, ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου 30 ἐν τῷ τὴν χεὶρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἡσιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ». Ἐδὼ γίνεται ἀναφορὰ σὲ Εὐχὴ ἐκτὸς Θείας Λειτουργίας, ἐκτὸς Ἀκολουθίας, καὶ μάλιστα σὲ ἔκτακτη Εὐχὴ, ἐπὶ τῇ ἀπολύσει ἀπὸ τοῦ παρανόμου συνεδρίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἰωάννη.

Α' Κορ. ιζ' 20-24: «20 ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ. 21 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. 22 εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἦτω ἀνάθεμα. μαρὰν ἀθά. 23 Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. 24 ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ἀμήν». Ἐδὼ ὅπως ἀναφέρει

¹ Π.Ν. Τρεμπέλα, Ἡ Ῥωμαϊκὴ Λειτουργικὴ Κίνησις καὶ ἡ Πράξις τῆς Ἀνατολῆς, Ἀθῆναι 1949.

² Ἰω. Μ. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικὰς ἀπορίας, Τόμος Ε', Ἀποστ. Διακονία 2003, σ. 201.

³ Γ.Ν. Φίλιας, Ὁ τρόπος ἀναγνώσεως τῶν Εὐχῶν στὴ Λατρεία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἐκδ. Μ.Π. Γρηγόρης, 1996, σ. 32-33.

καὶ ὁ Τρεμπέλας, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπευθύνει «διάφορους χαιρετισμούς» καὶ δὲν ἔχουν καμία σχέση τὰ χωρία μὲ Εὐχές.

Α΄ Κορ. ιδ' 16-19: «16 ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσης τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε· 17 σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. 18 εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν· 19 ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ». Ἐδὼ δὲν μιλάει γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία, ἀλλὰ ὁμιλεῖ γιὰ ἀτομικὴ εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μάλιστα μὲ τὴν (τότε) γλωσσολαλία, ἀφοῦ πιὸ πρὶν διευκρινίζει (ιδ' 4): «4 ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ». Καὶ στό 19 διευκρινίζει ὅτι ὁμιλεῖ περὶ κατήχησης στὴν σύναξιν τῶν πιστῶν: «19 ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω⁴, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ».

Συνεπῶς, ἀπὸ τίς Πράξεις καὶ τίς Ἐπιστολές πουθενὰ δὲν μαρτυρεῖται ἔκφωνη ἀνάγνωση τῶν Εὐχῶν τῆς Θείας Λειτουργίας.

Ἄς ἔλθουμε τώρα στὰ τρία προαναφερθέντα χωρία τῶν Εὐαγγελίων. Ἐκεῖ βλέπουμε ὅτι ὄντως ὁ Χριστὸς ἔκανε τὴν «εὐχαριστία» εἰς ἐπήκοον. Ἀλλὰ εἰς ἐπήκοον τίνας; Τοῦ λαοῦ; Ὁχι. Τότε;

Εἰς ἐπήκοον μόνον τῶν Ἀποστόλων!

Καὶ ὁ λαός; Γιὰ τὸν λαό, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἱερωσύνη, εἶναι «μυστικῶς». **Τὸ μυστήριον τῆς «Θείας Εὐχαριστίας» ἐπέλεξε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν νὰ μὴν εἶναι εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ.** Δὲν θὰ μπορούσε νὰ κάνει τὴν «εὐχαριστία» ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ποὺ χιλιάδες πλήθους τὸν ἀκολουθοῦσε; Μποροῦσε. Ἐκατοντάδες εὐκαιρίες εἶχε. Ὅμως δὲν θέλησε ὁ Κύριός μας. Γιατί; Δὲν γνωρίζουμε, καὶ εἰκασίες δὲν θὰ κάνουμε, αὐτὰ εἶναι τοῦ Θεοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιον, αὐτὸ τὸ Μυστήριον τῆς «Θείας Εὐχαριστίας» «ἰδρύθηκε» καὶ τελέστηκε ἀπὸ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸν μόνον εἰς ἐπήκοον τῶν Ἀποστόλων, ὄχι τοῦ λαοῦ.

Ὅμως ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς μας, δὲν ἄφησε τὸν λαό Του ἔτσι. Ἐγνώρισε ὁ ἴδιος τὸ μυστήριον τῆς «Θείας Εὐχαριστίας» στὸν λαόν Του. Πού;

Στό κατὰ Ἰωάννην ς' 48-59: «48 ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. 49 οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· 50 οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

⁴ Τρεμπέλας: «ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω = διὰ νὰ διδάξω καὶ ἄλλους».

καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγη καὶ μὴ ἀποθάνῃ. 51 ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. 52 Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; 53 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. 54 ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 55 ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. 56 ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. 57 καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με καὶ κεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ. 58 οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τούτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. 59 Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ».

Συνεπῶς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς μας, ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος, ἔβαλε τὴν **διαχωριστικὴ γραμμὴ** στὸ Μυστήριό Του.

Ὁ πιστὸς Ὁρθόδοξος λαὸς συμμετέχει τοῦ Μυστηρίου ταπεινά, ἀπλά, ὅχι πολυπραγμόνως, σκύβοντας τὸ κεφάλι μὲ εὐλάβεια, καὶ ὑμνῶντας Τον κατανυκτικῶς διὰ τῆς φωνῆς τοῦ ἱεροψάλτου «Σὲ ὑμνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν, Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά Σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν⁵», καὶ κοινωνώντας τὸ ἄχραντον Σῶμα Του καὶ τὸ τίμιον Αἷμα Του (ἀφοῦ προηγουμένως ἔχει προετοιμασθεῖ μὲ νηστεῖαν, καὶ ἐξομολόγησιν σὲ Πνευματικόν), ἀλλὰ **τὸ μυστήριον τελεῖται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους, ἢ τοὺς Ἱερεῖς (τῇ ἀδείᾳ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου) «μυστικῶς», μὴ εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ⁶, κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου πράξιν⁷.**

*Ἐγραφον τῇ β' τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου ,βκ',
μνήμη τοῦ Ἁγίου Πορφυρίου τοῦ Κουσοκαλυβίτου τοῦ καὶ διορατικοῦ,
τοῦ ἀναγινώσκοντος μυστικῶς (μὴ εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ)
τὰς Μυστικὰς Εὐχὰς τῆς Θείας Λειτουργίας.*

⁵ Βλ. καὶ τὸ ἄρθρο μας: «Τὰ τρία Ἀμήν (Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν) εἰς τὴν μυστικὴν στιγμὴν τῆς εὐλογήσεως τοῦ Ἁγίου Ἄρτου καὶ τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου», 8/11/2020 (27/10/2020), <http://analogion.gr/typikon/articles/249-amen-amen-amen>

⁶ **Μὴ εἰς θεὰ τοῦ λαοῦ ἐπίσης.** Διὰ τοῦτο, οὔτε τηλεοράσεις, οὔτε κάμερες, οὔτε φωτογραφίες, ἐπιτρέπονται εἰς τὸ ἱερόν. Καὶ τὰ μικρόφωνα ἀνοίγουν μόνον στὰ ἐκφώνως ὀριζόμενα ἀκροτελεύτια τῶν Εὐχῶν.

⁷ Βλ. ἐπίσης **Ἱερατικόν** Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐκδ. **2000 (1962)**, **Ἱερατικὸν** Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου **1895**. Ἐπίσης τὰ ἄρθρα μας: **Διάταξις τῆς Θείας Λειτουργίας 1334**, Ἁγίου Φιλοθέου, **V.480**, **Διάταξις τῆς Πατριαρχικῆς Λειτουργίας 1386** (Ἁγία Σοφία), παρὰ τοῦ πρωτονοταρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας, διακ. Δημητρίου Γεμιστοῦ, **V.135** (δημοσιευμένα 23 καὶ 22/11/2020 εἰς τό analogion.gr).